

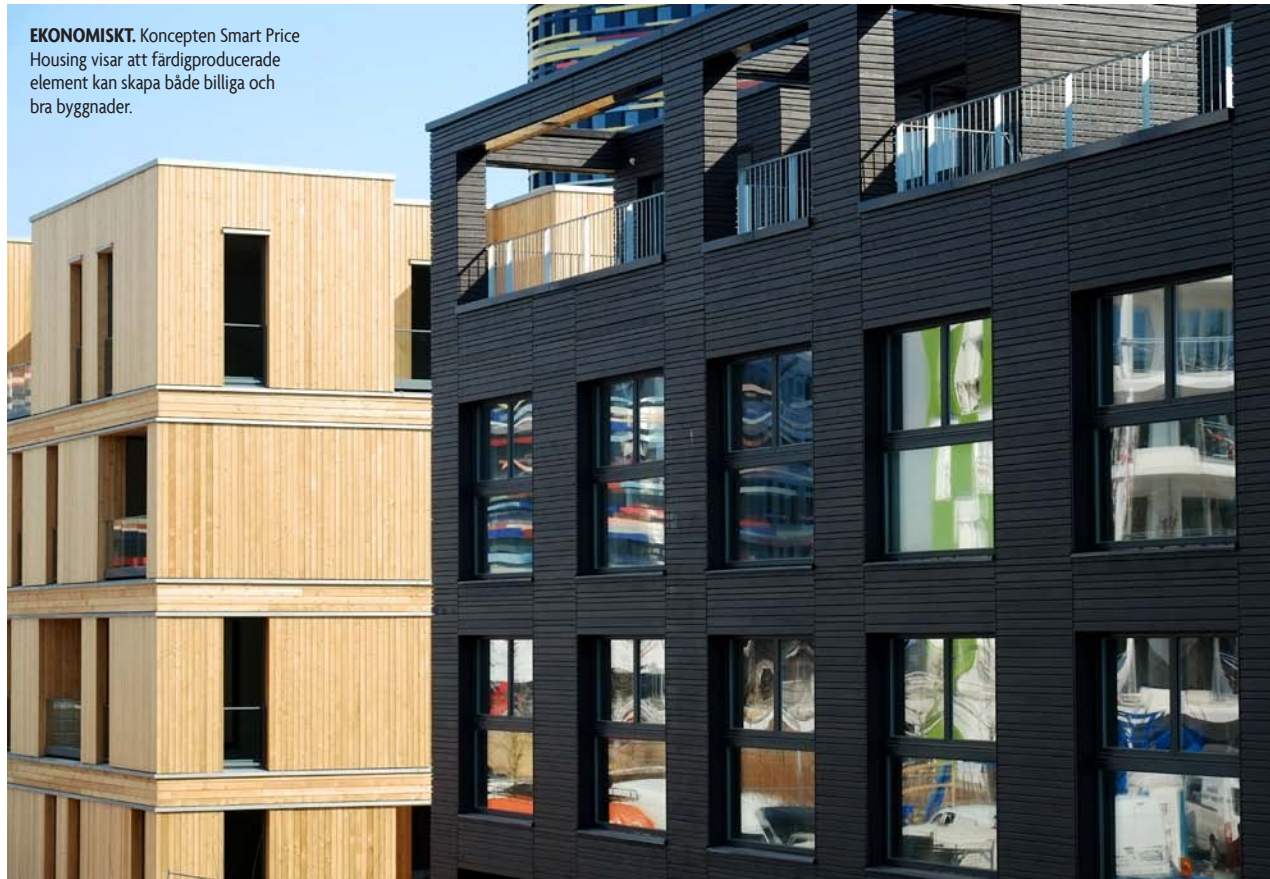
UPPSTICKARE. Huset BIQ sticker ut med sin gröna fasad, med pratbubblor och alger växande på utstidan.

MODELL ÖVER FRAMTIDENS STÄDER

Den internationella byggnadsutställningen IBA i Hamburg är allt annat än blygsam. Med över 60 olika projekt av mer eller mindre experimentell karaktär ämnar den både inspirera och visa förslag på framtidens stad.

TEXT OCH FOTO: CARL UNDÉHN

EKONOMISKT. Koncepten Smart Price Housing visar att färdigproducerade element kan skapa både billiga och bra byggnader.

Det byggs frenetiskt in i sista sekund på ön Wilhelmsburg. När Hamburg efter sju års arbete nu slår upp portarna in till IBA 2013 är det ett ambitiöst projekt som presenteras.

Allt måste stämma.

Staden har investerat över 90 miljoner euro och IBA 2013 innebär stor prestige – både för Hamburg och som ett exempel för andra städer. Mottot är nämligen inget mindre än “Utkast till framtidens metropoler” och IBA nöjer sig inte med att visa ny arkitektur. Målet är att presentera lösningar på den moderna stadens problem.

– IBA handlar om att omvärdera ett område och skapa ett bra kvarter. När vi talar om urbanisering idag handlar det ofta om oanvända platser inne i städerna. Det vi kallar “inre periferi”, säger Rolo Fütterer från byrån Mars i Luxemburg som tagit fram utställningens masterplan.

Den inre periferi han talar om är något som hittas i alla storstäder. Öde platser vid gamla industriområden eller döda zoner mellan stora vägar. Det är platser som ofta lämpar sig för experimentell och temporär arkitektur. Med

IBA vill man nu istället göra något långsiktigt och om syftet är att omvärdera ett kvarter är Wilhelmsburg ett bra val. Ön som utgör stadsdelen är ett fattigt område med dåligt rykte, hemsökt av översvämningar och sociala problem.

– Det är egentligen ett tragiskt kvarter, en transitsträcka full av stora vägar, tågräls och hamnområden. Precis som på många andra platser finns här en konflikt mellan infrastruktur och plats för boende, säger Fütterer.

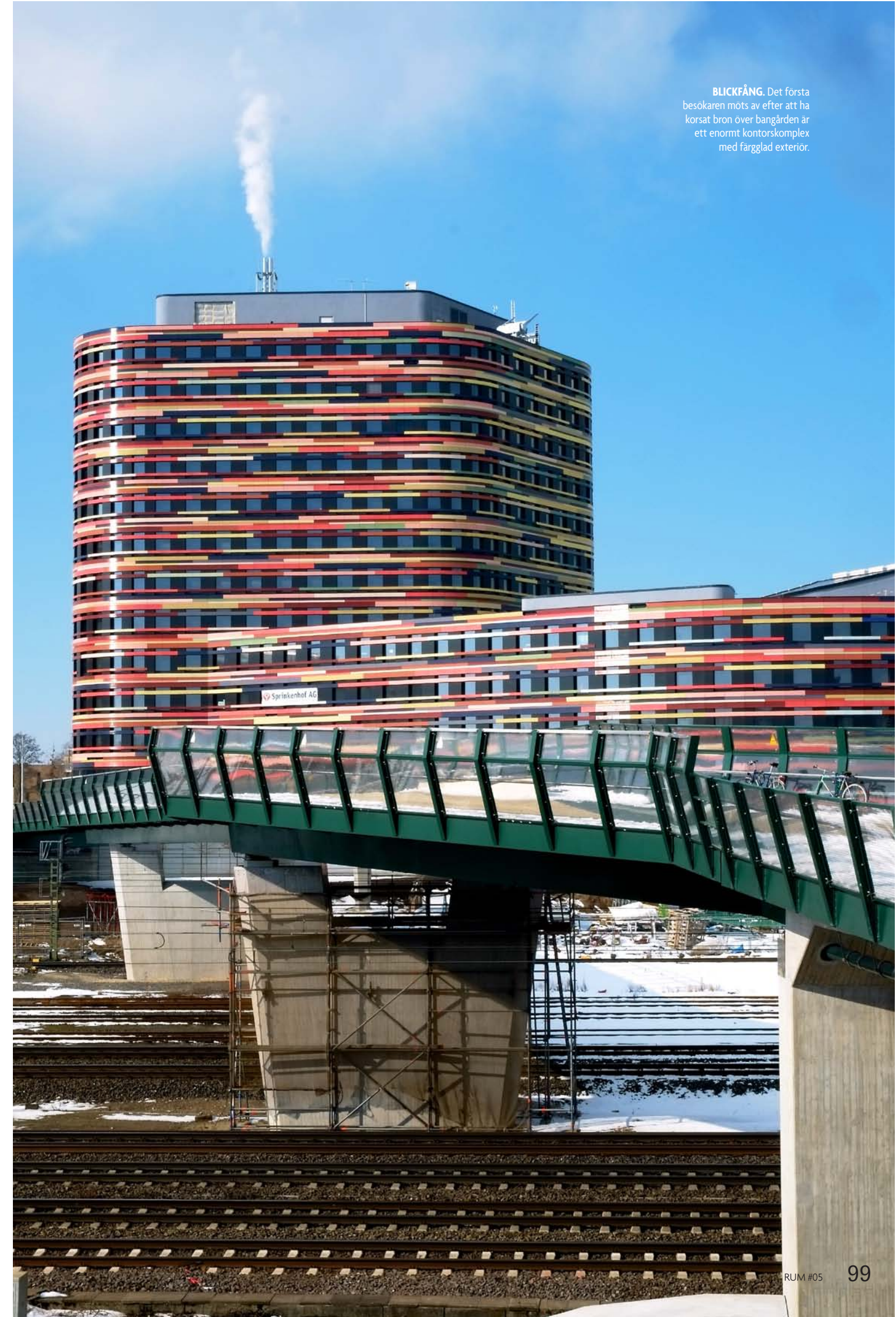
En undersökning visade nyligen att Wilhelmsburg hamnade sist på listan över stadsdelar där de tillfrågade kan tänka sig att bo. Men i samma undersökning hamnade stadsdelen på första plats när det kom till potential. IBA ska nu bryta den negativa spiralen och arbetet verkar ge resultat.

– Tanken är att förbättra utan att jaga bort de som bor här. Lägenheterna som byggs är billiga för Hamburg, men inte för Wilhelmsburg och det gör att det kommer hit nytt folk, säger Rainer Müller från IBA Hamburg när han visar runt.

Kan arkitektur rädda ett område från sitt rykte och går det att bygga bort problem?

Det är ingen ny tanke, men förhoppningen är att idéerna

BLICKFÅNG. Det första besökaren möts av efter att ha korsat bron över bangården är ett enormt kontorskomplex med färgglad exteriör.

HYLLNING. Walderhaus av lokala byrån Andreas Heller är en hyllning till skogen både i val av material och utförande.

som visas här ska exporteras till andra städer i världen.

Det första besökaren ser efter att ha passerat den nya bron över bangården är ett enormt kontorskomplex med en färgsprudlande fasad som går i vågor utmed rälsen. Som en del i satsningen har flera myndigheter flyttat hit sina kontor från centrala Hamburg.

En bit bort sticker taket till *Walderhaus*, "Skogshuset" på svenska, upp likt en enorm träkoja. Det är en assymetrisk byggnad och den oregelbundna formen går igen både i fönster och i husets inre. Insidans väggar i grov betong med kablar och rör fullt synliga i taket är en skarp kontrast till det ljusa och levande yttre. Bortsett från kaféet är insidan mörk och påminner om att kliva in i en tät skog.

Utställningens huvuddel är en samling "Case Study Houses", utspridda bland kanaler i ett nytt parkområde. De är ritade efter fyra principer som kallas *Smart Price Houses*, *Hybrid Houses*, *Smart Material Houses* och *Water Houses*. Gemensamt för alla är satsningen på låg energiförbrukning.

– Alla hus som byggs här har en energiförbrukning som är 30–70 procent lägre än tysk standard, säger Rainer Müller och tillägger att solpaneler är snarare regel än undantag.

Men när världens städer idag står för 80 procent av jordens energiförbrukning räcker det inte med energisnåla hus. Staden i sig måste vara en del av lösningen och IBA vill med olika förslag visa koncept på hur ett kvarter, och i förlängningen även en hel stad kan bli självförsörjande.

Ett förslag är huset *BIQ* från den österrikiska byrån Splitterwerk. Den knallgröna byggnaden med pratbubblor innehållande ord som "Cool!" har en bokstavligt talat levande fasad i form av alger som växer på utsidan. I glaselement fyllda med vatten växer mikroalger som både ger skugga och bidrar till att huset ständigt ändrar utseende. Algerna skördas sedan kontinuerligt för att brännas och ge energi. Det är ett smått bisarrt koncept som knappast räknas till IBA:s vackraste. Men likväl intressant. Ett betydligt större projekt är förvandlingen av en 40 meter hög skyddsbunker från andra världskriget. Efter att ha stått tom sedan krigsslutet har den nu byggts om till en "Energibunker" och Wilhelmsburgs egna lokala ekologiska kraftverk. Det är ett urbant alternativ till energi importerat från kraftverk eller vindparker långt borta. "Närvarme" istället för "fjärrvarme", helt enkelt.

Med det uttalade målet att även erbjuda svar på stadens sociala problem och segregation experimenterar de så kallade *Smart Price Houses* med kombinationen av billig men bra arkitektur. *Case Study #1* av byrån Fusi & Ammann, visar att förproducerade byggelement inte måste resultera i livlösa sovkartonger. Deras stadsradhus med fyra våningar, garage och terrass kan byggas upp snabbt och var som helst, både som ett fristående punkthus eller på en bygglucka i en trång stad. Ett annat sätt att sänka kostnaderna är ett koncept som bygger på gör-det-själv-principen, DIY.

SJÄLVGENERERANDE. Soft House har en tygfasad som följer solens gång och generar energi.

"TAKET STICKER UPP LIKT EN ENORM TRÄKOJA."

RÖRLIG FASAD. Soft Houses rörliga fasad ger skugga.

FOTO: IBA HAMBURG GMBH / KENNEDY & VIOLICH ARCHITECTURE, BOSTON

FÄRGLICK. Miljömyndigheten och stadsbyggnadskontoret har lämnat centrala Hamburg och flyttat in i nya färgglada lokaler som möter besökaren av IBA.

EKOLOGISKT KRAFTVERK. En skyddsbunker från andra världskriget har byggts om till kvarterets lokala ekologiska kraftverk.

FOTO: IBA HAMBURG GMBH / BLOOMIMAGES JIG

FOTO: IBA HAMBURG GMBH / SCHENK + WABLINGER ARCHITECTEN, HAMBURG

FLYTANDEHEM. Waterhouses är flytande hus fasta i pålar som tar konceptet med husbåtar till nya nivåer.

BIOLOGISK FASAD. BIQ av Splitterwerk har en bokstavligt talat levande fasad med alger växande på utsidan.

FOTO: KOS WULF IMMOBILIEN GMBH / ON3 STUDIO GMBH / OTTO WULF BALDINTERNEHUNG GMBH

”ALLA KAN SKAPA SIN EGEN PLANLÖSNING.”

– De boende köper eller hyr i princip en naken yta som de sedan kan utforma efter smak och plånbok, säger Christian Roedel från IBA Hamburg.

Lägenheterna består endast av ytterväggar, tak samt vatten- och strömledningar. Resten är upp till dig själv. Konceptet presenteras inte bara som ett billigare utan också mer flexibelt alternativ.

– Det är speciellt. Du flyttar inte in i en färdig lägenhet där du på din höjd kan flytta en vägg eller två. Här kan alla istället skapa sin egen planlösning. Du kan alltså välja att göra halva lägenheten till en terrass.

Den som då blickar ut från sin enorma terrass ser huset *Woodcube* mitt emot. Byggnaden hör till kategorin Smart Material Houses och är ritat av tyska byrån Architekturgentur. Det intressanta med det kubformade femvåningshuset är att det är byggt nästan helt i trä.

– Allt utom trapphuset som vi var tvungna att bygga i betong är i trä. Det är det första huset i världen som inte har ▶

någon isolering utan endast tjocka träväggar. Dessutom är hela byggnadsprocessen koldioxidneutral eftersom trä binder koldioxid, säger Matthias Korff som leder projektet.

Det ekologiska huset är även fritt från kemikalier och plast. Vägglattorna är därför inte limmade utan hålls samman med träpluggar. Det är ett spännande koncept som visar att trä är ett material som även lämpar sig till högre hus i urbana miljöer. Till samma kategori hör *Soft House*, en radhuslänga av byrån Kennedy & Violich Architecture från Boston. Byggnaden är ett steg på vägen i tanken om att vi i framtiden ska bli våra egna elproducenter. Den södra sidan har en textilfasad i form av en rörlig solskärm som följer solen och ger skugga samtidigt som den genererar energi. De boende kan sedan kontrollera och styra förbrukningen via en smartphone.

Trots de stora satsningarna och beskrivningar som "Framtidens metropol" är det ännu svårt att säga om IBA når hela vägen fram. Målet var högt och en del planer fick skrotas redan på vägen, bland annat i arbetet med Water Houses. De flytande husen med upp till nio våningar skulle egentligen varit mer spektakulära.

– De skulle kunna rotera och följa solens gång under dagen. Det krävs ju nästan ingen energi för att flytta ett hus som flyter. Men det blev tyvärr inget av det, säger en uppenbart besviken Rolo Fütterer.

Projektet ska dock ses i sin helhet och som en satsning för att lyfta en stadsdel har IBA, i alla fall på pappret, gett resultat.

– På grund av kvarterets dåliga rykte var det först svårt att få hit investerare. Vi införde därför den i Tyskland ovanliga regeln att arkitekter och investerare måste gå ihop från början för att få lämna förslag, säger Rainer Müller.

I efterhand kan det verka överdrivet. Redan långt innan utställningen öppnade var nästan alla lägenheter i kvarteret sålda. ■

ENERGISNÅLT. Stort fokus har lagts på smarta energilösningar. Huset Smart is Green kallas "passivhus plus" och genererar mer energi än det förbrukar.

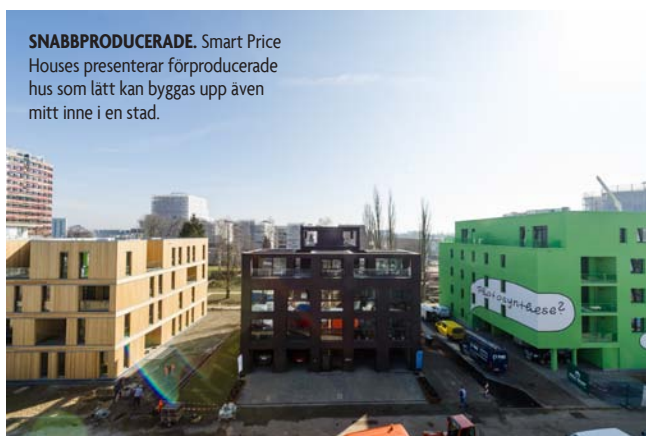
FOTO: IBA HAMBURG GMBH / ZILLERPLUS, MÜNCHEN

FLEXIBELT. Kategorin Hybrid Houses fokuserar på flexibla byggnader som är lätta att bygga om från kontor till bostad eller från stora till små lägenheter för att förlänga livstiden.

FOTO: IBA HAMBURG GMBH / RPW-ARCHITEKTEN, HAMBURG

”IBA HAR, PÅ PAPPRET, GETT RESULTAT.”

SNABBPRODUCERADE. Smart Price Houses presenterar förproducerade hus som lätt kan byggas upp även mitt inne i en stad.

FOTO: IBA HAMBURG GMBH / JOHANNES ARLT

OM IBA

- Arbetet med IBA inleddes år 2006
- 63 olika projekt presenteras
- Utställningsområdet är sammanlagt 35 kvadratkilometer stort
- 1 200 nya lägenheter har byggts som en del av IBA
- IBA innefattar 100 partners och 40 privata investerare som sammanlagt bidrar med 600 miljoner euro
- Utställningen pågår till den 3 november 2013